

GUOVDAGEAINNU SUOHKAN
Kautokeino kommune

**GUOVDAGEAINNU SUOHKANA
SERVODAT- JA EALÁHUSEALLIMA
NUPPÁSTUHTTINPLÁNA
2019-2025**

SISDOALLU

1.	Álggahus.....	1
1.1	Plánadokumeanta ja proseassa.....	2
2.	Guovdageaidnu nuppástuhttimis.....	3
2.1	Nuppástuhttinbarggu duogáš.....	3
2.2	Strategalaš ovdánahttinanalysa čeahkkáigeassu.....	4
3.	Višuvdna ja mihttomearri nuppástuhttinbargguin.....	6
3.1	Guovdageaidnu.....	7
3.2	Lihkostuwan nuppástuhttima vuodđu	8
3.2.1	Váldo mihttomearit.....	9
3.3.1	Mihttomearit ja guhkesáiggi bohtosat.....	10
4.	Vuoruhansuorggit.....	12
4.1	Vuoruhansuorgi I: EALÁHUSAT.....	14
4.1.1	Digitála innovašuvnna, smávvaindustriija ja entreprenevravuodda strategijijat.....	14
4.1.1.1	Mihttomearri.....	14
4.1.1.2	Strategijijat.....	14
4.1.2	Kultuvrra ja kreatiiva industriija strategijijat.....	15
4.1.2.1	Mihttomearri.....	15
4.1.2.2	Strategijijat.....	15
4.1.3	Vásáhusealáhusstrategijijat.....	15
4.1.3.1	Mihttomearri.....	15
4.1.3.2	Strategijijat.....	16
4.2	Vuoruhansuorgi II: GEASUHEADDJIVUOHTA.....	16
4.2.1	Mihttomearri.....	16
4.2.2	Strategijijat.....	17
4.3	Vuoruhansuorgi III: SERVODAT.....	17
4.3.1	Strategijijat.....	18
4.3.2	Mihttomearit.....	19
5.	Nuppástuhttinbarggu organiseren.....	20
6.	Resurssat ja ruhtadeapmi.....	22
	22
6.1	Váldo ruhtadeapmi.....	22
6.2	Resurssat iešguđetge vuoruhansurggiide.....	24

Arctic Prime giitá gowejeaddji Johan Mathis Gaup buot govaid ovddas raporttas. CPM-Proffenis lea stuora govavuorkkás govat Guovdageainnus ja Finnmarkkus ja eaiggáduššá govaid adnon nuppástuhttinplánas.

1. Álggahus

Guovdageainnu suohkana nuppástuhttinprográmma bistá guhtta jagi, 2019 rájes juovlamánnui 2025. Nuppástuhttinruđaid hálddašeapmi, mat bohtet Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttas ja Finnmarkku fylkkagielddas, regulerejuvvo Láhkaásahusas guovllu- ja regionálapolitihkalaš doarjagiid birra stáhtabušehta kapihttala 551 poasttas 60 *Doarjja fylkkagielddaide regionála ovdánahttimii*. Nuppástuhttinbargu lea ereliiggán ealáhusovdánahttinbargu, ja vurdojuvvo ahte prošeavttat ja doaibmabijut, mat ožžot doarjaga nuppástuhttinortnegis, buktet ođđa bargosajiid ja nannoset ealáhusstruktuvra Guovdageainnu suohkanis.

Regionála nuppástuhttin lea ereliiggán doaibmabidju suohkaniin, ja Regionála nuppástuhttima ortnet ovdáida ovdáneami ja árvoháhkama suohkanis. Nuppástuhttinbarggu mihttomearrin lea:

- Háhkát ođđa ja sihkkarastit ovdalaš bargosajiid
- Nannet gilvalannávccaid ovdalaš ja ođđa fitnodagain
- Nannet ealáhusaid ja suohkana ovdánannávccaid

Nuppástuhttinbarggu mihttomearit olahuvvojit báikkálaš ealáhusaid beroštumi ja searvama bokte, vuodđuduvvon suohkana organisašuvnna ala, ovttasdoaimma bokte dutkan- ja ovdánahttinbirrasiiguin, ássiid ángirvuoda ja Guovdageainnu suohkana nana doarjaga bokte. Stáhta ja fylkkagieldda leat deatalaš eavttuidbidjit dasa ahte nuppástuhttinorganisašuvdna lihkostuvašii.

Nuppástuhttinsuohkaniidda juolluda fylkkagieldda liige ruđaid nuppástuhttinbarggu čadaheapmái. Suohkanis lea ovdasvástáduš nuppástuhttinruđaid geavaheami hárrái.

1.1 Plánadokumeanta ja proseassa

Nuppástuhttinplána lea ráhkaduvvon sierra ovdaprošeavtta vuodul Guovdageainnu suohkana ovddas. Ovdaprošeavtta sisdoallu lei:

1. Ráhkadit prošeaktaplána strategiijaáigodaga bargui
2. Báikkálaš vuodu hukset: Álbmotčoahkkin, workshopaid/bargobájiid čadaheapmi
3. Vuđolaš jearahallamat
4. Ovdánahttinanalysa ovttas Sintefain ja Sápmi Ealáhusgárddiin
5. Ráhkadit nuppástuhttinplána ja gulahallanstrategiija evttohusa
6. Ráhkadit vuosttaš jahkái doaibmaplánaevttohusa

Prošeaktaeaiiggát lea leamaš Guovdageainnu suohkan ja prošeaktajođiheaddjin lea leamaš Arctic Prime AS Katarina Páve-Gaup ja Marianne Balto bokte.

Ulbmil nuppástuhttinplánain lea ráhkadit plánavuodu mii čilge ja vuoruha daid liigejuolluduvvon ruđaid geavaheami mat bohtet nuppástuhttinásthtusa olis.

Nuppástuhttima áigeperspektiiva lea guhtta jagi 2019 rájes 31.12.2025 rádjái.

Nuppástuhttinplána čilge movt dilálašvuolta lei ovdal nuppástuhttinohcama ja mat leat nuppástuhttinbarggu duogáš, mihttomearit ja vuoruhuvvon suorggit.

Ráhkaduvvojit doaibmaplánat jahkásaččat, vuosttas doaibmaplána lea jagiide 2019 ja 2020. Jahkásaš doaibmaplánaid barggu olis árvvoštallojuvvo dárbu ođasmahttit nuppástuhttinplána.

2. Guovdageaidnu nuppástuhttimis

2.1 Nuppástuhttinštáhtusa duogáš

Guovdageainnu suohkan oáččui nuppástuhttinštáhtusa formálalaččat Finnmarkku fylkkagiieldas Giella- ja ođasmahttindepartemeantta ávžžuhusa vuodul 12.02.2019. Nuppástuhttinštáhtusa duogáš lea ahte suohkan ieš ja fylkkagiella dovddastedje ahte suohkan lea hirkmat duodalaš dilis, sihke ealáhus- ja servodatdilálašvuodaid dáfus. Áššečilgehusas suohkanstivrii boahdá earret eará ovdan ahte bargguhisvuohta suohkanis lea lagabui beali eanet go fylkka gaskamearri ja ahte olu nuorat ledje bargguheamit. Fylkka ja riikka ektui lei badjel beali eanet ruovttuin Guovdageainnus sisaboahu vuollel EU geafivuodaráji, ja unnit sisaboahu go ránnjásuohkaniin. Sosiálaveahki vuostáiváldiid lohku lassánii dađistaga ja nu maiddái viesut mat mannet bággobidjegii. Okta viđa mánás eallá geafivuodaráji vuolábealde, mii leat goasii beali eambo go riikka gaskamearri. Seammas lea Guovdageaidnu rámis sámi suohkan ja riikka stuorámus boazodoallosuohkan. Suohkana dieđuid mielde gullet 1.473 olbmo 206 siidaoassái. Go Guovdageaidnu lea riikka liige stuorámus boazodoallosuohkan, de čuhcet váttisvuodát boazodoalus olles Guovdageainnu servodahkii, nugo buot eará smávvasuohkaniid váldofitnodagaid váttisvuodát čuozaše doppe. Go lea nu garra čanastat boazodollui, de ii oidno duohta bargguhisvuohta statistihkain, danne go oallugat válljejit bissut boazodoalus vaikko dienasvejolašvuodát leat heittohat.

Guovdageainnu suohkana servodat- ja ovdánahttinanalysa 2019 (05.05.2019) válddahallá Guovdageainnu regiovnnalaš perspektiivvas, komparatiiva ovdamuniid ealáhusovdánahttimii suohkanis, ovdalaččas ásahuvvon ealáhusdoaimmaid ovdánavvejolašvuodaid ja suohkana sajádaga dilálašvuodaid lágideaddjin. Diet analysa lea adnon nuppástuhttinplána vuodđun.

2.2 Strategalaš ovdánahttinanalysa čoačkáigeassu

Strategalaš ovdánahttinanalysa addá viiddis gova dain ealáhuslaš ovdamuniin ja ovdánavjolašvuodain mat Guovdageainnu suohkanis leat. Ovdánahttinanalysa kárte maid eará guovddás dilálašvuodaid, mat berrejit deattuhuvvot go suohkan hábme guhkesáiggi ealáhusstrategiija. Ovdánahttinanalysas daddjo ahte nuppástuhttinproseassa sáhttá luvvet potenciála Guovdageainnus, muhto dat eaktuda ahte bargojuvvo sihke dábálaš nuppástuhttimiin mii fokusere ealáhusaid ja geasuheaddji-vođa, muhto maiddá viidát gelbbolašvođa ja fierpmádagaid, ja servodatdilálašvuodaid.

Ulbmil strategalaš ovdánahttinanalysain lea leamaš ráhkadit mihttomeriid, vuoruhemiid ja strategiijaid maid vuodul sáhttá olahit nuppástuhttinmihttomeriid, earret eará:

- kártet ja fuomášuhttit potenciála, veahkehit vuoruhemiid ja välljejumiid dáfus
- kártet bajitdási ja analyhtalaš perspektiivva das makkár ovdánahttinvejolašvuodát Guovdageainnus leat
- kártet duogáža čiekŋalet árvoštallamiidda ovttasráđiid báikkálaš ealáhusaiguin
- kártet servodaga erenoamášvuodaid sihke ealáhus- ja servodateallimis
- válldahallat dárbbuid ja identifiseret báikkálaš vejolašvuodaid ovdánahttit ja ásahtit gánnáhahtti ja viiddidahtti fitnodagaid suohkanis, mat áiggi vuollái sáhttet buktit bargosajiid ja sisaboáduid álbmogii
- kártet miellaguottuid mat dahket nuppástuhttima vejolažžan
- kártet potenciála ja vejolašvuodaid guovddázis

Analysa čájeha ahte lea potenciála ovdánahttit smávvaindustriija Guovdageainnus, erenoamážit ovdalaš árvogollosiid hárrái boazodoalus, muhto maiddá eará ovdalaš doaimmaid olis. Lea potenciála ovdánahttit vásáhusealáhusa, ja berre čuovvolit mátkeealáhusovdánahttinproseassa, mii lea juo álggahuvvon. Jus bures lihkestuvvá ásahtit Guovdageainnu mátkeealáhus-destinašuvdnan, de sáhttá dat addit vuodu ásahtit taxi- ja ambulánsagirdišilju, mii fas buktá katalyhtalaš váikkuhusaid dan olis go addá Guovdageidnui áibbas ođđa ja stuorát vejolašvuodaid mátkevásáhus-destinašuvdnan. Hutkkálaš- ja kulturealáhusain, ja IKT-suorggis navdojuvvojit maid leat ovdánavjolašvuodát, dan oktavuodas go sámegeiella ja sámi kultuvra lea liige nannoseamos Guovdageainnus oppa sámi ássanguovllus (Sámis), sihke Norgga bealde ja oppa máilmmis. Jus buktagat sámegeiella ja kultuvrra vuodul ovttas- tahttojuvvojit IKT:in, de sáhttá dat addit vuodu áibbas ođđa buktagiidda maid lea álkimus buvttadit Guovdageainnus, ja maid sáhttá jođihit áibbas ođđa márkaniidda. Lea maiddá vuoddu ovddidit entreprenevravuoda, nuorra álggaheddjiid ja ođđaásahemiid.

Lea potenciála das ahte nannet Guovdageainnu geasuheaddjivuoda profilerejuvvon sámi guovddážin, gos gávpedoaimmat leat oidnosis ja lea buorre diehtujuohkin gussiide, muhto ahte dat maiddá leat digítálalaččat oidnosis. Dáppe leat olu lágideamit ja doaimmat main livččii potenciála mii sáhtášii boahit ávkin. Almmolaš sáhttofálaldagat Guovdageidnui lasihivččii suohkana geasuheaddjivuoda, leaš dál geainnu mielde dahje girdišilju olis. Suohkan lea mielde dahkame suohkana geasuheaddji ássanbáikin ja ealáhusbáikin, ja suohkanis leat vejolašvuodát sihke kommunikašuvnna ja profešonalisereme hárrái.

Dárbbášuvvo buoret ja eambo sohpjojuvvon máhttovuoddu eallindilálašvuodaid birra, vai suohkan dasto sáhtášii álggahit čielga ulbmillaš doaibmabijuid. Potensiála livččii maid das go oahpahus- ja oahppoásahusaide suohkanis biddjošii eambo ovddasvástáduš, dainna ulbmiliin ahte olbmuid gelbbolašvuodta galggašii vástidit daidda dárbbuide mat ealáhusain ja bargoeallimis leat.

Loahpas leat guokte suorggi gos lea potenciála hukset gelbbolašvuoda mii áiggi mielde boadášii olles sámi servodahkii buorin, namalassii čielggadit dárbbu ásahtit Boazodoalu resursaguovddáza ja NAV Sápmi. Guovdageidnu lea stuorámuš boazodoallosuohkan Sámis ja deataleamos sámi suohkan, mii

iešalddis addá stuora vejolašvuođaid, ii dušše rehketdoalu jd. dáfus Guovdageainnus, muhto ahte sáhtášii leat fáladahkan boazodollui miehtá riikka. Guovddážiis sáhtášii leat boazodollo-pool, guovddáš gos leat gelbbolaš olbmot geain lea árbevirolaš máhttu boazomearkkaid, luonddu, rátkimiid ja boazolohkamiid hárrái jna. Diekkár guovddážiis eai dárbbahivčče leat fásta virgáduvvon olbmot, muhto iešguđetge boazoeaiggádat sáhtáše bálkáhuvvot dihto bargguide. Nu nannejuvvošii sin ekonomijja go barggaše doppe go ain heive. Ásahusain nugo SNO, boazopolitiijas, eanandoallo-direktoráhtas ja eará almmolaš ásahusain ii leat diet gelbbolašvuohta ja dárbbážit oastit diekkár veahki. Erenoamážit boazopolitiija. Guovddáš ii gilvalivčče báikkálaš fitnodagaiguin mat fáallet bálvalusaid nugo linjáčorgemiid ja áidehuksemiid.

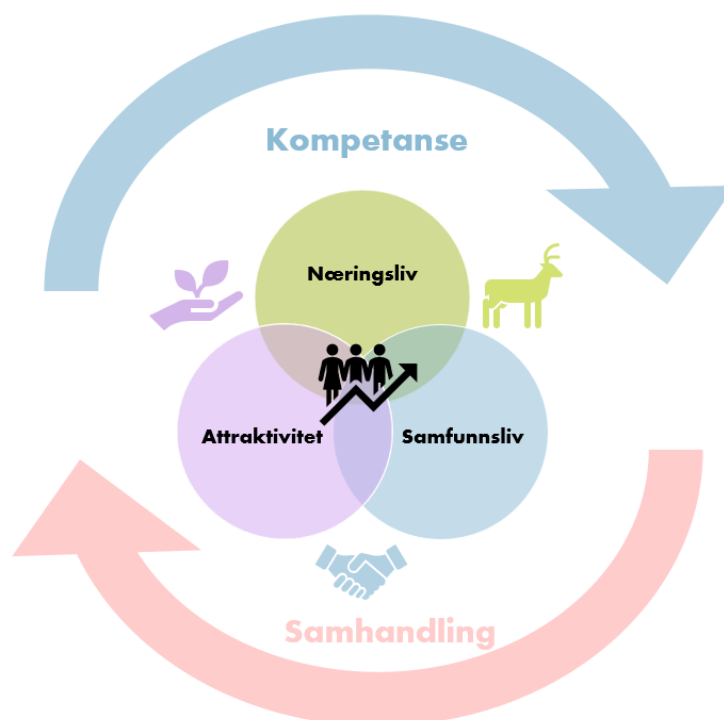
Nuppástuhttinorganisašuvdna galgá lágídit dilálašvuođaid nanu ealáhusdoaimmaide ja hukset bajás fitnodagaid ja veahkehit ovdalaččas ásahuvvon fitnodagaid. Dat berre juo cieggat min buohkaid millii, maddái suohkana.

Ođđa ovdánahttin- ja servodatanalyisa ávžžuhii ásahit golbma vuoruhansuorggi: Ealáhuseallin, geasuheaddjivuohta ja servodateallin, mas gelbbolašvuođalokten ja ovttasdoaimmanstruktuvra leat deatalaš lihkostuvvanfáktorat buot golmma vuoruhansuorggis.

Ávžžuhusat leat hábmejuvvon našuvnnalaš nuppástuhttinbarggu vásáhusaid vuodul, mas njuolgo fitnodatlaš prošeavttat, gelbbolašvuođaloktejeaddji doaimmat ja ovttasbargu almmolaš suorggi, ealáhusaid ja siviila servodaga gaska leat čájehuvvon leat dat strategijjat mat addet buriid ja bistevaš bohtosiid.

Go leat guorahallan ovdánahttinanalyisa, ovdanbuktán dieđuid ealáhusaide ja ovdagoddái, de leat vuoruhansuorggit konkretiserejuvvon ná:

- I. Ealáhusdoaimma (Næringsliv) lea juhkkujuvvon golmma vuoruhansuorgin
 - a. Digitála innovašuvdna, industriija ja entreprenevradoaimma
 - b. Mátkevásáhusealáhus
 - c. Kultuvra ja hutkkálaš (kreatiiva) industriija
- II. Servodat (Samfunnsliv)
- III. Geasuheaddjivuohta (Attraktivitet)

Nuppástuhttinbarggu modealla fokusere min strategalaš vuoruhansurggiid ja lea nuppástuhttima vuodđun. Modealla govvida potenciála Guovdageainnus dan bokte go bargojuvvo ealáhuseallimiin, servodateallimiin ja geasuheaddjivuođain. Dat mii fátmasta olles barggu leat gelbbolašvuohta ja ovttasdoaimma (fierpmádathuksen) viiddis ipmárdusa mielde. Mii leat defineren golbma vuoruhansuorggi, main ovttasdoaimma ja gelbbolašvuohta mannet daid earáid rastá.

3. Višuvdna ja mihttomearri nuppástuhttinbargguin

Nuppástuhttinproseassa galgá leat dego bátnejuvla mii lea mielde ovddideame eambo mánggabealat ealáhusdoaimma ja sihkkarastime ja ásaheame guoddevaš bargosajiid.

Nuppástuhttinorganisašuvdna galgá leat aktiiva láidesteadđji mii movttiidahtá ealáhusdoaimmaid, akademiija ja suohkaniid ovttasbargat gaskaneaset dainna ulbmiliin ahte ásahe geasuheaddji báikkálaš servodagaid ja nannet daid. Nuppástuhttinbarggu mihttomeriid olaha báikkálaš ealáhusdoaimmaid berošteaddji searvama bokte, ovttasbarggu bokte akademijain, ássiid ánggirdeami ja suohkana ealjárís ealáhusbarggu bokte. Innovasjon Norge, Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagieldda eavttut leat guovddáš gaskaoamit dasa ahte nuppástuhttinprográmma lihkostuvvá. Dat ovddida árvoháhkama ja nanne innovašuvdnanávccaid. Mii oaivvildit ahte guoddevašvuohta, nanusvuohta ja geasuheaddjivuohta leat deatalaš strategiijat dasa ahte olahit ja sihkkarastit guhkesáiggi mihttoolaheami nuppástuhttinproseassas.

Guovdageainnu suohkana nuppástuhttinprográmma višuvdna lea:

GUOVDAGEAIDNU – OFELAŠ SÁMIS

Višuvdna govvida ahte Guovdageaidnu lea suohkan gos sámegeiella lea vuosttašgiellan ja sámi árvvut leat servodaga vuodđun. Višuvdna muitala ahte lea dáhttu ja sávaldat leat njunnošis Sámis. Sámi árvvuođđu galgá leat bures sajáiduvvon suohkana bálvalusdoaimmaide, vuosttašlinjábálvalussii, sin várás geat fitnet Guovdageainnus. Dat gáibida ovttasdoaimma, gelbbolašvuođajuogadeami ja dilálašvuođaid lágideami almmolaš ásaheaddji, siviila servodaga, ealáhusaid ja politihkalaš surggiid bealis. Suohkana váldomihttomearri lea ovdánahttit Guovdageainnu suohkana geasuheaddji sámi servodahkan sihke ássiide ja ealáhusaide. Váldomihttomearri fátmasta govdatit ja nu maiddá albmoga ja ealáhusdoaimmaid. Dat govvida maiddá ahte sámi kultuvra lea min suohkana bajásdoalli. Lea deatalaš ahte suohkanis leat buorit fáldalagat iežas ássiide sihke almmolaš bálvalusaid, muhto maiddá kultuvrra ja astoáiggedoaimmaid dáfus. Dilálašvuođat fertejit maiddá lágiduvvot dasa ahte

ealáhusdoaimmat ožžot bistevaš ja buriid rámmaeavttuid. Ovttasdoaimma ja oktasaš ulbmillaš ájgirusšama bokte, mas miella, illu ja mokta čuovgá čađa, galgá Guovdageainnu suohkan ovdánahttojuvvot geasuheadđji suohkanin, sihke ássanbáikin ja fitnodatálggahemiide.

3.1 Guovdageaidnu

Nuppástuhttinprošeavtta ulbmil galgá leat ásaht buoret eallima ja birgejumi eanebuidda Guovdageainnus. Olahan dihte dan galgá nuppástuhttinprošeakta bargat dan ovdii ahte ásahuvvojit ođđa bargosajit, veahkehit ovdalaččas ásahuvvon fitnodagaid ovdánit ja ođasmahttit ja eambo profešonaliseret iežaset ja movttiidahttit daid viiddidit. Mii oaidnit dárbbu ovdánahttit mentor-ortnega mas hárjánan fitnodatjođiheadđjit sáhttet leat álggahedđjiid láidsteaddjin. Dat strukturere b2b ovttasbarggu beaivválaš doaimmain.

Nuppástuhttinorganisašuvdna galgá bargat dan ovdii ahte šaddá álkibun oažžut veahki (service) suohkanis ealáhusdoaimmaid oktavuodas, sihke kursema bokte ja suohkanlaš proseassaid álkidahttima bokte. Guovddáš fáktor das ahte ovttastit ođđa ja ovdalaš bargosajiid bargofámuiguin mat gávdnojit suohkanis, lea suohkana dála ja boahtevaš ássiid kvalifiseret bargguide mat gávdnojit ja mat ásahuvvojit. Dat ferte dáhpáhuvvat dialoga ja ovttasdoaimma bokte oahpahusásahusaiguin mat gávdnojit suohkanis ja vejolaš kursema bokte. Háhkát buoret eallima ássiide mearkkaša ahte suohkan ferte oažžut áigái doaimmaid mat oahpahit olbmuide dan ahte dearvvašvuodahástalusat mat vulget eallinlágis leat juohkehačča iežas ovddasvástádus ja oahpahit movt dearvvašmeahttun eallima sáhttá garvit ja njulget. Buoret eallin ja geasuheadđji servodat mearkkaša maiddá ahte astoáiggefálaldagat leat buorit ja oidnosis, ja ahte suohkana fálaldagain lea alla kvalitehta. Dat mas mii leat ja galgat leat buoremusat, lea sámegeilla, sámi árvovuodđu ja sámi kulturfálaldagat. Jus Guovdageidnui fárra, de galget buohkat geain lea duohta dáhttu šaddat sámegeielagin, oažžut dan vejolašvuoda.

Guovdageainnu višuvnna vuodustus

Mis lea jáhkku sutnje gii duostá álggahit ja geas leat vuordámušat lihkestuvvat. Mis lea jáhkku iežamet ássiide ja sin doaibmannávcaide. Mii jáhkkit ahte mii fertet báikkálaččat eaiggáduššat ja stivret iežamet proseassaid. Mii doaibmat báikkálaččat ja jurddašit globálalaččat. Mii jáhkkit ahte buohkat dárbbášit buori fierpmádaga vai ožžot vejolašvuoda bisánkeahttá nannet iežaset gelbbolašvuoda vai nagodit ovdánit sihke persovnnalaččat ja ámmátlaččat. Mii jáhkkit ahte

ovttasbargu ja guđet guimmiideamet lokten lea čoaiddan dasa ahte ásahtit ulbmillaš oktavuodaid gávpedoaimmain, ealáhusdoaimmain ja min servodagas.

Dat fas láhčá diliid dasa ahte sáhttit ovdánit dakkár vugiid mielde maid earát eai nagot.

Mii jáhkkit ahte buot maid dahkat lea buoremus áigumušain

láhčit buori eallinkvalitehta iežamet ássiide. Mii leat nu rehálaččat iežaideametguin ahte mieđihit go juoidá leat dahkan boastut ja duostat rievdadit iežaideamet.

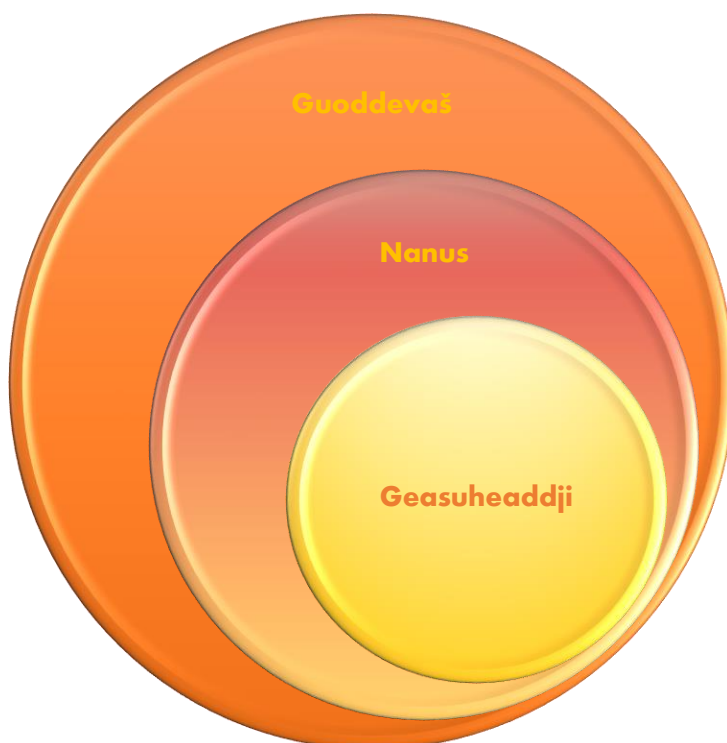
- Guovdageidnu galgá leat ofelaš Sámis -

3.2 Lihkostuvvan nuppástuhttima vuodđu

Nuppástuhttinbargu galgá duddjot eambo guoddevaš servodaga boahhteáigái. Eko-vuogádaga rámmaid dáfus lea mis rikkis luondu Guovdageainnus mas lea stuora potenciála. Mii fertet váras atnit iežamet luondduriggodagaid nugo murjjiid, bivdu ja hávskes luondduvásáhusaid. Mii fertet váras atnit iežamet kulturriggodagaid, ja min nanu servodatbelliid. Šaddá deatalaš viidáseappot ovdánahttit givrodagaid ja vejolašvuodaid min servodaga gilvoovdamunnin.

Nuppástuhttinbargu galgá duddjot buori eallima Guovdageainnu ássiide. Okta váldomihttomearri dan proseassas lea sihkkarastit ovdalaš bargosajiid ja ásahtit ođđa. Dan oaivvildit mii ahte nagodit ealáhus-ovdánahttima, teknologijja ja innovašuvdnánávccaid bokte, mas ovttasdoaimman lea vuodđoeaktu.

Nuppástuhttinbargu galgá ovddidit nanu ealáhusdoaimma ja servodaga mii lea eambo heivehánávccalaš. Ekonomalaš ovdáneapmi lea buori birgejumi vuodđu ja lea dárbbalaš dasa ahte sihkkarastit barggu ja bargosajiid. Nanu ealáhusdoaimma dovdomearkan lea: olu ovttasdoaimman, rievttis gelbbolašvuohta, buorit innovašuvdnánávccat, dássedis demográfalaš čoaikkádus ja buorre ekonomalaš doaimmanmunnin. Vai olahit nanu ealáhusdoaimma ja servodaga, de galgá nuppástuhttinbargu leat dego bátnejvla mii jođiha ja ovddida digitála innovašuvnna infrastruktuuraid.

Guoddevaš

Buorit eavttut ovdáneapmái ja viiddideapmái. Fállat buoriid rámmaeavttuid doarjun dihte innovašuvnna ja servodaga ovdánan-vejolašvuodaid

Nanus

Buorre ekonomijja mii addá fitnodagaide vejolašvuodá doaimmat. Veahkehit ealáhusdoaimmaid nanusmuvvat.

Geasuheadji

Buorre eallin ja buorre eallinbiras Guovdageainnu ássiide. Veahkehit ovdánahttit ja sihkkarastit bargosajiid Guovdageainnu suohkanis.

3.2.1 Váldo mihttomearit

Nuppástuhttima váldo mihttomearrin lea ásaht geasuheadji, nanu ja guoddevaš báikkálaš servodaga. Ovttasdoaimma buot bealálaččaid gaskka lea deatalaš dasa ahte ovddidit innovašuvnna ja nannet ovdánannávccaid.

Mihttomearrin nuppástuhttimiin Guovdageainnus lea ásaht, ovdánahttit ja sihkkarastit 78 odđa bargosaji 6 jagis. Nuppástuhttinprográmma lohka bargosajiid brutto čájehan dihte rievdanleavttu Guovdageainnu servodagas. Sihkkarastin dihte mihttoolaheami galgá nuppástuhttinorganisašuvdna evalueret ja raporteret bohtosiid, ja árvvoštallat doaimmaid jahkásaš doaibmaplána bokte, man suohkanstivra dohkkeha.

Nuppástuhttinbarggus leat golbma váldo mihttomeari:

- Bargat dan ovdii ahte bargosajit ásahtuvvojit ja sihkkarastovvojit
- Bargat dan ovdii ahte ealáhusdoaimmat nanosmahttovvojit eambo
- Bargat dan ovdii ahte servodagas lassána innovašuvdna ja ovdánannákca

Mii oaivvildit ahte dakkár servodaga dovdomearkkat leat:

- ahte galgá leat geasuheadji ásaht ja jođihit ealáhusdoaimmaid ja ásaht Guovdageainnus
- ahte mii doarjut báikkálaččat ja doaibmat globálalaččat eastadan dihte gávpesuođđama
- ahte mis lea alla gelbbolašvuohta, oahppu ja ovdánannávccat. Mii udnot earáiguin juogadit gelbbolašvuođa, doarjut guđet guimmiideamet buorren ja mii ovttasdoaimmat ovttasbarggu ja searvadahttima bokte
- ahte Guovdageaidnu galgá leat buorren ássanbáikin mánáide, nuoraide ja rávisolbmuide. Guovdageaidnu lea Sámi váimmus

Guovdageainnu árvovuodđu lea:

- Jodiheapmi gelbbolašvuođa vuodul
- Duostat dorvvastit digitála čovdosiidda ja innovašuvdnii
- Leat čohkkejeaddji
- Jurddašit guoddevaččat
- Duostat leat ovdáneaddji

3.3.1 Mihttomearit ja guhkesáiggi bohtosat

Nuppástuhttinbarggu njuolgo váikkuhus šaddá leat 78 ođđa/sihkkarastojuvvon bargosaji mihttomeari duohtandahkan. Periodaid ja vuoruhansurggiid mielde leat mihttomearit ná:

Vuoruhansuorgi	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Summa
Digitála Innovašuvdna Smávaindustriija ja Entreprenevravuolta	0	2	2	2	2	2	2	12
Kultur- ja kreatiiva industriija Vásáhusealáhus; <i>mátkkoštanealáhus ja borramuš</i>	0	7	12	17	7	7	7	57
<i>Oassesumma Ealáhusat</i>								69
Ođđa ealáhusat ja eará prošeavttat	0	2	2	5	0	0	0	9
Summa bargosajit	0	11	16	24	9	9	9	78

Boadusolaheapmi galgá mihtiduvvot jahkásaččat. Nuppástuhttinorganisašuvdnii lea guhkesáiggi doaibmaplána deatalaš reaidu mihttoolaheami sihkkarastimii. Dán čuovvoleapmái árvaluvvojit dát oppalaš jahkásaš mihtto-indikáhtorat:

- ✓ Barggolašvuoda ovdáneapmi bargosajiid logu vuodul
- ✓ Ealáhusaid gánnáhahttivuoda ovdáneapmi
- ✓ Ealáhusálggahemiid frekveansa – odđaalggaheamit
- ✓ Álbmotčoahkkádus ja demografijja
- ✓ Iešguđetlágan bearaščoahkkádusaid sisabohtolassáneapmi

Nuppástuhttinorganisašuvdna galgá guldalit signálaid mat bohtet suohkanstivrras, bealálaččain, eiseválddiin, sosiála mediain ja álbmogis dan birra man duhtavaččat sii leat prošeavttain ja bohtosiiguin, ja aktiivvalaččat bargat rievadan- ja beaggindoaimmaiguin, mat lasihit duhtavašvuoda prošeavtta hárrái.

Eahpenjuolgo váikkuhusat dás galggaše leat lassi árvoháhkan ja nannoset servodatstruktuvra, ja nannoset ovttasdoaibmannávccat, mii dahká ahte Guovdageaidnu šaddá eambo geasuheadđji suohkan ealáhusálggahedđjiide. Váikkuhusat galget mihtiduvvot jahkásaččat dieđuid bokte maid viežžá SSB:s (Statihkalaš guovddášdoaimmahagas) álbmotčoahkkádusa ovdáneami, demografijja ja báikkálaš fitnodagaid ekonomalaš ovdáneami birra.

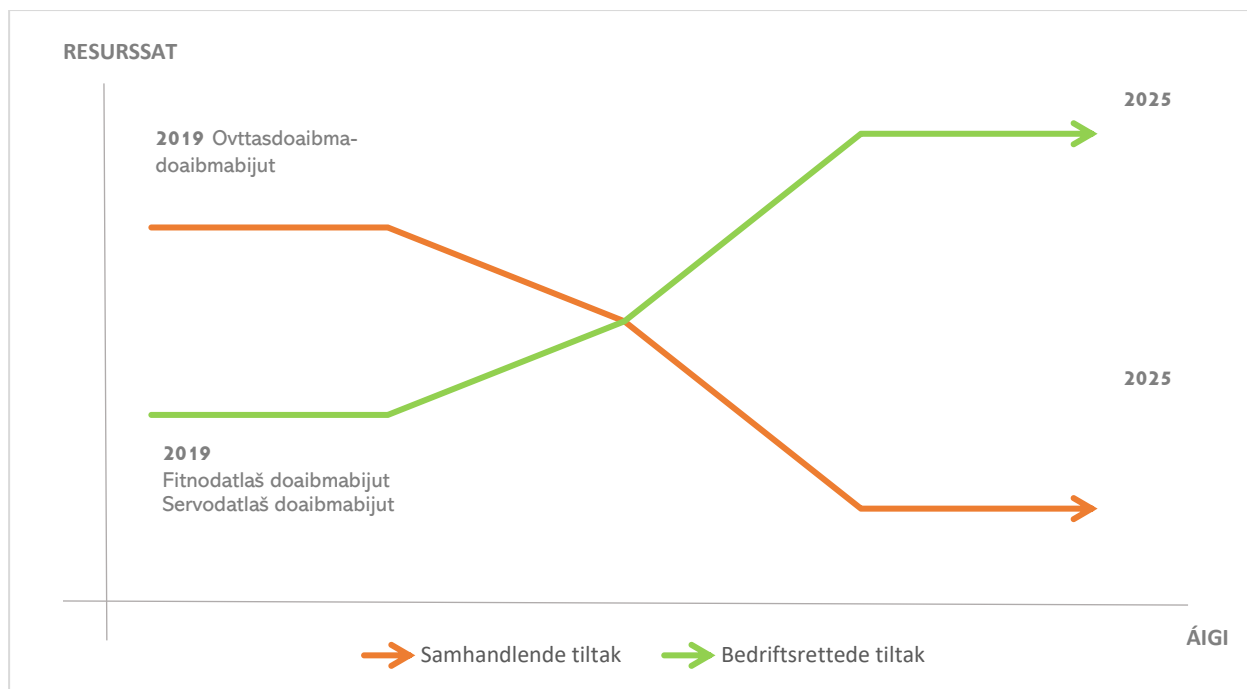

4. Vuoruhansuorggit

Nuppástuhttinprográmma áigu buot vuoruhansurggiin bargat dan ovdii ahte ásahuvvojit gávnadan-sajit, movttiidahtti eambbo ovttasbargui, ja leat Guovdageainnu ealáhusdoaimmaide doarjjan. Nuppástuhttinorganisašuvdna galgá bures sajáidahttojuvvot servodahkii lagas ovttasbarggu bokte ealáhusdoaimmaiguin ja suohkanorganisašuvnnain. Nuppástuhttinprográmma lea mihttoolaheami vuodđun, muhto prográmma sáhtta luvvet prošeaktaeaiggádiidda stuorát vejolašvuodaid eará ruhtadeddjiide bokte.

Seammás fertejit nuppástuhttinbarggus leat guhkesáiggi strategiijat guovddázis. Muhto ferte maddái leat njuovžil rievdadit fokusa jus ealáhusovdáneami eavttut rivdet sakka.

Vai olahivččiimet nanu ealáhusdoaimmaid ja nanu servodaga, de galgá nuppástuhttinbargu ásahit infrastruktuorra mii láchá dili ovdáneapmái proaktiiva barggu bokte.

Vai áigái boadáše eambbo fitnodat-eaiggáduvvon prošeavttat, de áigu nuppástuhttinorganisašuvdna álggahit doaimmabijuid ásahan dihte vuodu ovttasdoaimmamii ja innovašuvdnii. (modealla Sør Varanger Utvikling, 2018)

Nuppástuhttinorganisašuvdna áigu bargat:

Fitnodatovdánahttinprošeavttaiguin mat galget leat mielde nanneme fitnodagaid gelbbolašvuoda ja olggobeale ovttasbargorelašuvnnaid. Buktagiid ja proseassaid ovdáneapmi ja márkanovdáneapmi gullá maid dása.

Gelbbolašvuodaloktendoaimmaiguin buoridan dihte fitnodagaid gilvalannávccaid dan bokte ahte fitnodagaid siskkáldas gelbbolašvuolta lassána.

Ovttasbargoprošeavttaiguin. Prošeavttaiguin mat gusket mánggaid fitnodagaide, doaimmaide dahje organisašuvnnaiguin main lea temáhtalaččat oktasaš sisdoallu.

Nuppástuhttinprográmma áigu vuoruhit čuovvovaš bajitdási strategijaid ásaht innovašuvdna-infrastrukturra buot vuoruhansurggiin:

Gelbbolašvuhta

Veahkehit fitnodagaid fuomášit gelbbolašvuodadárbbu ja gos dan fidne. Vuolggahit ja čadahit gelbbolašvuodaloktejeaddji doaimmaid. Ovdánahttit kurssaid ja gelbbolašvuodaprográmmaid ealáhusdoaimmaide ovttas gelbbolašvuodabirrasiiiguin mat gávdnojit suohkanis. Oažžut dárbbuid ja fáluid gávnnadit.

Digitaliseren ja teknologija

Leat mielde gávnnaheame digitaliserenprošeaktadárbbuid, oktii čatnat dárbbuid ja fáluid, vuolggahit ja doarjut prošeavttaid čadaheami.

Ovttasdoaimman-arenat

Leat mielde ásaheame arenaid ovttasdoaimmaid ja gelbbolašvuodajuogadeami várás. Ásaht relevánta arenaid ealáhus- ja gelbbolašvuodabirrasiiiguin. Lágidit dilálašvuodaid eambo ovttasdoaimmamii báikkálaš skuvla- ja oahpahusbirrasiid, ealáhusaid ja eará relevánta birrasiid gaska.

Álggahankultuvra

Movttiidahttit entreprenevravuhtii/hutkkálašvuhtii ja innovašuvdnii/ovdáneapmái bajásšattadettiin juo.

Geasuheaddji

Bargat dan ovdii ahte suohkan lea geasuheaddji ealáhusdoaimmaide, bargobáikin ja ássanbáikin. Ovddidit ovttasdoaimma suohkanplánaid ráhkadeamis, mii sihkkarastá báikkálaš ealáhusdoaimmaide rámmaeavttuid.

Kapitála

Bargat ovddidit globála ja báikkálaš beroštumi investeret Guovdageainnus. Lassi kapitálabohtu addá

ealáhusdoaimmaide stuorát innovašuvdnánávccaid. Sihkarastit guhkesáiggi rámmašiehtadusaid stáhtalaš ášahusaiguin ovddidan dihte báikkálaš guoddevašvuoda.

4.1 Vuoruhansuorgi I: EALÁHUSAT

Strategiija- ja vuodđudanáiggis leat čadahuvvon dárkilis jearahallamat, álbmotčoahkkimat, work-shops ja njuolgo oaivilovddideamit ja daid vuodul leat välljejuvvon čuovvovaš deataleamos vuoruheamit nuppástuhttináigodahkii:

- Digitála innovašuvdna, entreprenevravuoha ja industriija
- Kultur- ja kreatiiva industriija
- Vásáhusealáhus

Dáin surggiin lea geavatkeahces potenciála ja daid lea maid álki heivehit sihke árvovuđđui ja nuppástuhttinprográmma áigumušaide ja vuordámušaide. Dasa lassin lea suohkan ieš juo álggahan mátkkoštanealáhusovdánahhtima proseassa ovdal go nuppástuhttinprográmma álggahuvvui.

Nuppástuhttinbargu áigu vuoruhit:

Fitnodatlaš doaibmabijuid ealáhusa iežas jurdagiid vuodul mat heivejit nuppástuhttinprográmma áigumušaide ja vuordámušaide

Doaibmabijuid mat oččole ealáhusaid alidit iežaset ambišuvnnaid, fuomášit iežaset ovdánan-potensiála, ja identifiseret ovdánahttinprošeavttaid

dan bokte ahte:

- veahkehit fitnodagaid buoridit iežaset ceavzinnávccaid, ja oažžut fitnodagaid ovdánit suorit ja nannoset fitnodahkan
- lágidit dilálašvuodaid ealáhusaid ja servodaga eanet ovttasdoaibmamii
- veahkehit buriid gründer-birrašiid, fitnodatfierpmádagaid, ealáhusdohkiid ja fitnodatlaš dutkan- ja ovdánahttinindaimmat ovdánit
- bargat dan ovdii ahte fálljuvvojit eambbo ealáhusaide heivehuvvon kursa- ja oahppofálaldagat
- bargat dan ovdii ahte rádjeregiovnnalaš ovttasbargu ovddidivččii báikkálaš servodagaid rádjeguovlluin
- guorahallat globála vejolašvuodaid mat lasihivčče árvoháhkama Guovdageainnus

4.1.1 Digitála innovašuvvna, smávvaindustriija ja entreprenevravuoda strategijat

4.1.1.1 Mihttomearri

12 ođđa bargosaji

Vuoruhansuorgi	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Summa
Digitála Innovašuvdna, Smávvaindustriija ja Entreprenervavuoha	0	2	2	2	2	2	2	12
Bargosajiid summa	0	2	2	2	2	2	2	12

4.1.1.2 Strategijat

- Proaktiiva bargu otná ealáhusaid guovdu lasihan dihte sin ambišuvnnaid, fuomášit ovdánan-potensiála ja identifiseret ovdánahttinprošeavttaid.

- Doarjut iešguđetlágan fitnodatlaš doaibmabijuid fitnodagaid iežaset evttohusaid vuodul.
- Ovddidit stuorát gilvalannávccaid dan bokte ahte ovdánahttojuvvojit arenat gos kultuvrralaš ja kreatiiva ealáhusat sáhttet ovttas doaibmat ja hukset relevánta fierpmádagaid gelbbolašvuoda-birrasiguin mat juo gávdnojit.
- Gelbbolašvuoha. Veahkehit fitnodagaid fuomášit gelbbolašvuodadárbbu ja háliidit háhkat eambo máhtu ja gelbbolašvuoda ja gelbbolašvuodadoaibmabijuid, ja vuolggahit ja čadahit gelbbolašvuoda loktejeaddji doaimmaid.

4.1.2 Kultuvrra ja kreatiiva industriija strategijat

4.1.2.1 Mihttomearri

12 ođđa bargosaji

Vuoruhansuorgi	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Summa
Kultur- ja kreatiiva industriija	0	2	2	2	2	2	2	12
Bargosajiid summa	0	2	2	2	2	2	2	12

4.1.2.2 Strategijat

- Proaktiiva bargu ovdalaš ealáhusaid guovdu lokten dihte sin ambišuvnnaid, fuomášuhttit ovdánavjolašvuodaid, ja identifiseret ovdánahttinprošeavttaid duodjealáhusas ja eará kreatiiva ealáhusain
- Doarjut iešguđetlágan fitnodatlaš doaibmabijuid fitnodagaid iežaset jurdagiid vuodul. Vuoruhit doaimmaid maid vuodđun lea ovttasdoaibman
- Ovddidit stuorát gilvalannávccaid dan bokte ahte ovdánahttojuvvojit arenat gos kultuvrralaš ja kreatiiva ealáhusat sáhttet ovttas doaibmat ja hukset relevánta fierpmádagaid gelbbolašvuoda-birrasiguin mat juo gávdnojit
- Gelbbolašvuoha. Veahkehit fitnodagaid fuomášit gelbbolašvuodadárbbu ja háliidit eambo máhtu ja gelbbolašvuoda ja gelbbolašvuodadoaibmabijuid, ja vuolggahit ja čadahit gelbbolašvuoda loktejeaddji doaimmaid

4.1.3 Vásáhusealáhusstrategijat

Guovdageaidnu adnojuvvo vuos leat láttatkeahces destinašuvdnan. Suohkanis álggahuvvui 2018:s mátkeealáhusaid ovdánahttinproseassa, man Innovasjon Norge, Guovdageainnu suohkan ja mátkeealáhus ruhtadit. Sápmi ealáhusgárdi jodiha prošeavtta, ja fitnodat Mimir lea fágakonsuleantan. Prošeakta čohkke mátkeealáhusaid ja juohke work-shopas leat leamaš birrasiid 30 oasseváldi. Prošeakta lea dál loahpaheame cehkiid 1 ja 2, ja masterplána galgá ovdanbuktojuvvo mátkeealáhusaide. Dát lea strategijaplána oktan doaibmaplánain man mátkeealáhusat leat ráhkadan, ja mii galgá láidestit dohko gosa lea áigumuš ovdánahttit Guovdageainnu turista-destinašuvdnan boahttevaš jagiid. Masterplána áigeviidodat lea 10 jagi ja boahtá adnot vuodđun dán vuoruhansuorggi ovdánahttinbarggus.

4.1.3.1 Mihttomearri

45 ođđa bargosaji jagi 2025 loahpa rádjái

Vuoruhansuorgi	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Summa
----------------	------	------	------	------	------	------	------	-------

Vásáhusealáhus; mátkkošteapmi ja borramuš	0	5	10	15	5	5	5	45
Bargosajiid summa	0	5	10	15	5	5	5	45

4.1.3.2 Strategijjat

- Čadahit masterplána man mátkeealáhus lea ráhkadan
- Geasuheaddjivuohta; Fitnodatlaš doaimmat ovddidan dihte ođđa ja ovdalaš vásáhusbuktagiid ja Guovdageainnu vásáhusbáikin
- Gelbbolašvuohta: Veahkehit fitnodagaid fuomášit gelbbolašvuodadárbbu ja háliidit eambo máhtu ja gelbbolašvuoda ja gelbbolašvuodadoaimbajuid, ja vuolggahit ja čadahit gelbbolašvuoda loktejeaddji doaimmaid.
- Bargat hukset gávnadansajiid ja fierpmádat-arenaid. Veahkehit ásahit geatnegahtti ovttasbarguid nannen dihte Guovdageainnu luottehahti destinašuvdnan.
- Internasjonáliseret Guovdageainnu suohkana ja vásáhusbealálaččaid suohkanis.

Sápmi Ealáhusgárdi lea leamaš mátkeealáhusmihttomeriid prošeavtta cehkiid I & II jodiheaddji. Boahhte ceahkki lea duohtandahkat plána ja ovdánahttit Guovdageainnu mátkeealáhus-destinašuvdnan.

Nuppástuhttinprográmma galgá **movttiidahttit ja doarjut ovttasbargoprošeavttaid** mat

- nannejit Guovdageainnu sajádaga destinašuvdnan gussiide geat bohtet miehtá máilmmi, mii lea huksejuvvon sámi árvvuid vuodul
- dahket álkibun ollet deike ja nannejit kapasitehta
- nannejit Guovdageainnu vásáhusguovlun
- ovdánahttet vásáhusbuktagiid ja mearkagálvvuid

4.2 Vuoruhansuorgi II: GEASUHEADDJIVUOHTA

Geasuheaddjivuohta (attraktivitehta) lea daid eará vuoruhansurggiid vuodđu ja lihkostuvvama eaktu. Danne lea deatalaš bargat dan ovdii ahte Guovdageaidnu šaddá dovddusin Sámi kulturguoddiin ja báikin gos olbmot, luondu ja kultuvra vásihit liekkus deaivvademiid. 2019:s lágduvvui Europan-gilvu. Go bohtosat čilget, de árvvoštallojuvvo álggahit doaimmaid mat dan olis ávžžuhuvvojit álggahuvvot. Berre maid geahčaduvvot movt báikkálaš gávppašeddiid ja eará gávpealáhusdoaimmaid vuovdin-báikkid leat fysalaččat oidnosis, makkár dieđuid addet ja movt šilttat leat jna. Sáhtta buoridit jođu jus lea oidnosis ja álkut olámuttos, dat guoská maid digitálalaččat vai olahivččii riikkaidgaskasaš márkaniid. Lea geavatkeahkes potenciála das ahte ávkin atnit buot konferánssaid, semináraid ja lágidemiid mat omd. leat Diehtosiiddas. Nuppástuhttinorganisašuvdna galgá fuolahit gulahallama guovddáš bealálaččaid ja ealáhusdoliid gaskka.

Nuppástuhttinorganisašuvdna áigu geahčadit potenciála das jus almmolaš sáhttoortnegat Guovdageidnui buorránivčče. Nuppástuhttin galgá bargat doaimmaid ovddidemiin ja čuovvolemiin, ležžet dat geainnuid mielde, dahje girđišilju bokte.

Suohkan fállá álbmogii bálvalusaid, ja dahká dan bokte suohkana geasuheaddji orrunbáikin ja ealáhusbáikin. Suohkanis lea potenciála bargat aktiivvalaččabut gulahallamiin ja diehtujuohkimiin, erenoamážit ealáhusaid guovdu, ja bargat eambo iežas organisašuvvna profesionaliseremiin.

4.2.1 Mihttomearri

Guovdageaidnu galgá leat suohkan mii ovddida ássanniela, álggahanmiela ja miela fitnat dáppe.

Vuoruhansuorgi	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Sum
Ođđa ealáhusat ja eará prošeavttat	0	2	2	5	0	0	0	9

4.2.2 Strategijat

Nuppástuhttinprográmma áigu vuoruhit čuovvovaš strategijaid:

- Positiiva beaggima ovddideapmi
- Bargat kulturásahusaid ja kulturdoaimmaheddjiid fierpmádatovttasbarggu ásaheami ovdii
- Identifiseret proševttaid mat ovdánahttet báikki
- Identifiseret ja doarjut proševttaid mat lasihit ássanmiela, finadanmiela ja miela álggahit fitnodagaid.
- Doarjut ja ovddidit proševttaid mat nannehit visuála identitehta
- Ovddidit suohkana ealáhusustitlaš suohkanin ja márkánfiervridit Guovdageainnu suohkanin mii boktá ássanmiela, finadanmiela ja miela álggahit fitnodagaid.
- Ásahit geasuheaddji báikkálaš servodaga dan bokte ahte ovddidit gilvalannávccalaš ja ulbmillaš infrastruktuorra suohkanis
- Oččodit suohkanii oktilaš profiilla gos leat geasuheaddji ruoná báikkít ja gávnnadansajit.
- Ovdánahttit ja čađahit Guovdageidnu oktilaš visuála konseptta mainna dasto sáhtta ávkkástallat dan potenciála mii Guovdageainnus lea leat mearkagálvun.
- Vuolggahit ja álggahit reaidu man sáhtta gohčodit ealáhusustitlaš Guovdageidnu
- Bargat dan ovdii ahte digitála innovašuvdna ja IKT nannejuvvo suohkana mánáid ja nuoraid ovttasdoaimbama váras
- Lágidit dilálašvuodaid doaimmade mat nannejit innovašuvdna- ja entreprenevrakultuorra Guovdageainnus
- Oččodit suohkanis ráhkaduvvon buktagiid ja bálvalusaid oidnosii, nu ahte dat boktá miela gávppašit báikkálaččat ja eastada gávpesuođđama.
- Ásahit sajiid gos siviila servodat, almmolašvuohta, akademii ja ealáhusat sáhttet gávnnadit.
- Čađahit proševttaid maid ulbmil lea dahkat báikkálaš servodaga geasuheaddjin.
- Gozihit ahte suohkana organisašuvdna lágida vuogas viessohuksensajiid
- Gozihit ahte suohkana organisašuvdna lágida ealáhusdoaimmaide gárvvessohuksensajiid

4.3 Vuoruhansuorgi III: SERVODAT

Vuollegis sisabođut bearrašiin lea hástalussan suohkanii. Datte ii leat čielga ovttaoavilvuohta man muddui dat lea váttisvuohtan. Jus oččoleimmet vuđolet ja oktilaš diehtovuđu, de livččii álkít álggahit deaivilis doaimmaid. Nuppástuhttinorganisašuvdna áigu bargat dan ovdii ahte vuolggahuvvo ja álggahuvvo ovdadutkan man bokte čohkkejuvvojit dieđut earret eará dan birra movt suohkana álbmot geavaha almmolaš sosiála fáldagaid, manne geavahit/manne eai geavat ja movt servodat sáhtášii veahkehit doaimbajuid bokte mat ásavivčče buori eallima buot Guovdageainnu ássiide sámi kultur- ipmárdusa vuđu.

Lea hui deatalaš ahte oahpahus- ja oahppoásahusat suohkanis váldet ovddasvástádusa ja vuolggahit ovttasbargoforuma oahpahussuorggis, mas guovddáš fokus galgá leat olbmo buorre eallingardi suohkanis. Ulbmil dáinna forumiin galgá leat gávnnahit movt mánáidgárdi, skuvla, Sámi allaskuvla ja NAV ja Digiforsk sáhttet buoridit iežaset barggu ja fáldagaid. Dát buorideapmi váikkuha nuppi vuorus dasa ahte olbmot háhket dakkár gelbbolašvuođa mii deavdá daid dárbbuid mat leat suohkana ealáhusdoaimmain ja bargoeallimis. Dán oktavuodas sáhtta maid gávnnahit fáldagaid mat “deivet” nuoraid, mii sáhtta hukset vuđu ođđa ealáhusdoaimmaide ja movttiidahttit ođđa grúnderiid.

Nuppástuhttinorganisašuvdna galgá hukset ovttasdoaimman-arenaid ja vuolggahit gelbbolašvuoda-programmaid dan viiddis gelbbolašvuoda olis mii servodagas lea sámi árbevieruid, sámegeiela ja kultuorra vuđu digitála innovašuvdna ja ođđa teknologija hárrái.

2019 čavčča álggahii Sámi joatkkaskuvla ja boazodoalloskuvla E-sport oahppofálaldaga prográmmafágan. Dát fáladat lea áidna dán šlájasa davábealde Troandima. Dát lea fáladat mii geasuha nuorra bártneid čadáhii joatkkaskuvlla. Guovdageidnu lea ovttasbargu Sámi allaskuvllain ja Romssa universitehtain IKT hárrái deatlaš guhkesáiggi perspektiivvas.

Guovdageainnus leat almmolaš ášahusat. Diehtosiida lea dieđalaš guovddáš gasku gili, mii lea šaddan iežas servodat servodaga siste. Nuppástuhttinorganisašuvdna atná hui deatlaš čalmmustahttit árvohákanvejolašvuodaid ja nannet báikkálaš guoddevašvuoda dan bokte ahte dát ášahusat atnet ovddasvástádusa ovddidit positiiva servodat- ja ealáhusovdáneami Guovdageainnus ja šaddet buorren ovttasbarguovbmin suohkana ealáhusaide. Nuppástuhttinorganisašuvnna rolla lea bargat dan ovdii ahte máhtovuoddu lassánivččii ja ahte almmolaš ja priváhta suorggit ášahivčče arenaid gos sáhttet ovttasbargat.

Ovdánahttinanalysas oaidnit mii ahte boazodoallu lea okta Guovdageainnu deataleamos ealáhusain. Boazodoallu lea álgoálbmotealáhus, sámi kulturguoddi ja ealáhus mii fátmasta olles bearraša. Guovdageainnus lea boazodoallu juohkásan golmma johtolahkii; oarjjabeali, nuorttabeali ja guovda-johtolahkan. Oktii buot leat 214 (jagis 2017) siidaosi ja 1200 olbmo gullevaččat boazodollui. Suohkana dieđuid mielde gullá sullii bealli álbmogis boazodollui. Boazodoallu doaimmahuvvo dálvet eanas suohkana areálain. Boazodoallu leat olles servodaga vuodđun ja čatná oktii stuora sohkašagottiid. Boazodoallonuorat leat nannosit čadnojuvvon boazodollui, muhto doppe ii leat ekonomijja addit buohkaide birgenlági. Seammás dárbbáša boazodoallu olu bargofámuid dárbbášaš bargodoaimmaide.

Dál ii gávdno boazodoalus makkárga ášahus mii livččii veahkin fuolahit hálddahaslaš beliid. Dat lea juohke siidda iežas ovddasvástádus. Dat mielddisbukta ahte boazodoalloáššit bieđganit ja juohke siida ferte akto hálddašit viiddis áššesurggiid almmá makkárga veahki haga. Dat dahká ahte dain leat ráddjejuvvon vejolašvuodát profesjonaliseret barggu mii guoská strategalaš ealáhusovdánahttimii ja čalmmustahttit omd. areálahástalusaid.

Guovdageidnu lea Sámi stuorámuš boazodoallosuohkan ja mii atnit áibbas dárbbášaš nannet boazodoalloealáhusa, mii lea Guovdageainnu vuodđogeađgi. Dat galgá dáhpáhuvvat boazodoalu iežas eavttuid mielde ja boazodoalu iežas ovttasbargodáhtu mielde. Ásahit gelbbolašvuodaguovddáza gos orohagat sáhttet oastit rávvagiid, rehketdoallo- ja čállingodde-doaimmaid, sáhtášii leat álgun ealáhusa ovttasdoaimbama struktureremii.

Guovdageainnu boazodoalus lea buoremus gelbbolašvuodta árbevirolaš boazodoalu birra ja sáhtášii boahpteáiggiš šaddan resursaguovddázin almmolaš ášahusaide mat bajit dásis ovttasdoimbet boazodoaluin miehtá Norgga. Mii atnit dárbbášaš álggahit ovdadutkama mas boazodoallu oážžu vejolašvuoda leat mielde hábmeme strategijaid ja ovttasdoaimbama modeallaid ja áiggi vuollái šaddat oktasaš gulahallanbeallin servodatáššiin gos moalkás áššečuolmmat galget digaštallojuvvot olgguldasa bealálaččaiguin.

4.3.1 Strategijat

Mii oaidnit ahte almmolaš suorgi berre:

- háhkat dieđuid ja ipmárdusa ealáhusaid dárbbuid hárrái
- lágidit dilálašvuodaid dasa ahte ealáhusdoaimmat sáhttet ovdánit dárbbuid ja potenciála mielde
- atnit buori ovttasbargu Guovdageainnu ealáhusaiguin ja siviila servodagain

Suohkanis lea ovddasvástádus bargat dan ovdii ahte šaddá suohkanin mii addá grándariidda (fitnodatálggaheddjiide) miela álggahit ealáhusdoaimmaid, dan bokte ahte suohkanis leat buorit eavttut dain áššiin:

- Infrastruktuvra ja plánat

- Ealáhusareála
- Huksenáššit
- Ealáhusovdánahttin
- Service ja diehtjuohkin
- Dialoga ja ovttasbargu ealáhusdoaimmaiguin

Man servicedási suohkan fállá namuhuvvon surggiin, mihtiduvvo earret eará dáid dási bokte:

- o Diehtjuohkin ja láidesteapmi suohkana neahttasiidduin
- o Rávven ja láidesteapmi persovnnalaš gulahallamiin
- o Man olu ipmárdus áššemeannudeddjiin lea boazodoalu dárbbuid hárrái
- o Suohkana fágaolbmuid kvalifikašuvnnat
- o Áššemeannudanáigi
- o Man ustitlaččat ja smáđáhkát suohkan vuostáiváldá olbmuid
- o Luhttet go olbmot ahte áššegiedáhallas lea vuoiggalaš

Dasa lassin lea deatalaš fáktorin man olu resurssaid suohkan bidjá dilálašvuodaid lágideapmái ja ovdánahttimii. Suohkanis leat alddis unnán resurssat ja struktuvrrat doaimmaid čadaheapmái, muhto sáhtta atnit Innovasjon Norge reaiddu *næringsvennlig kommune* (ealáhusustitlaš suohkan) man bokte sáhtta kártet man bures suohkana bálvalusat doibmet ealáhusdoaimmaid guovdu ja identifiseret deataleamos buoridandárbbuid. Diekkár proseassa ulbmil lea:

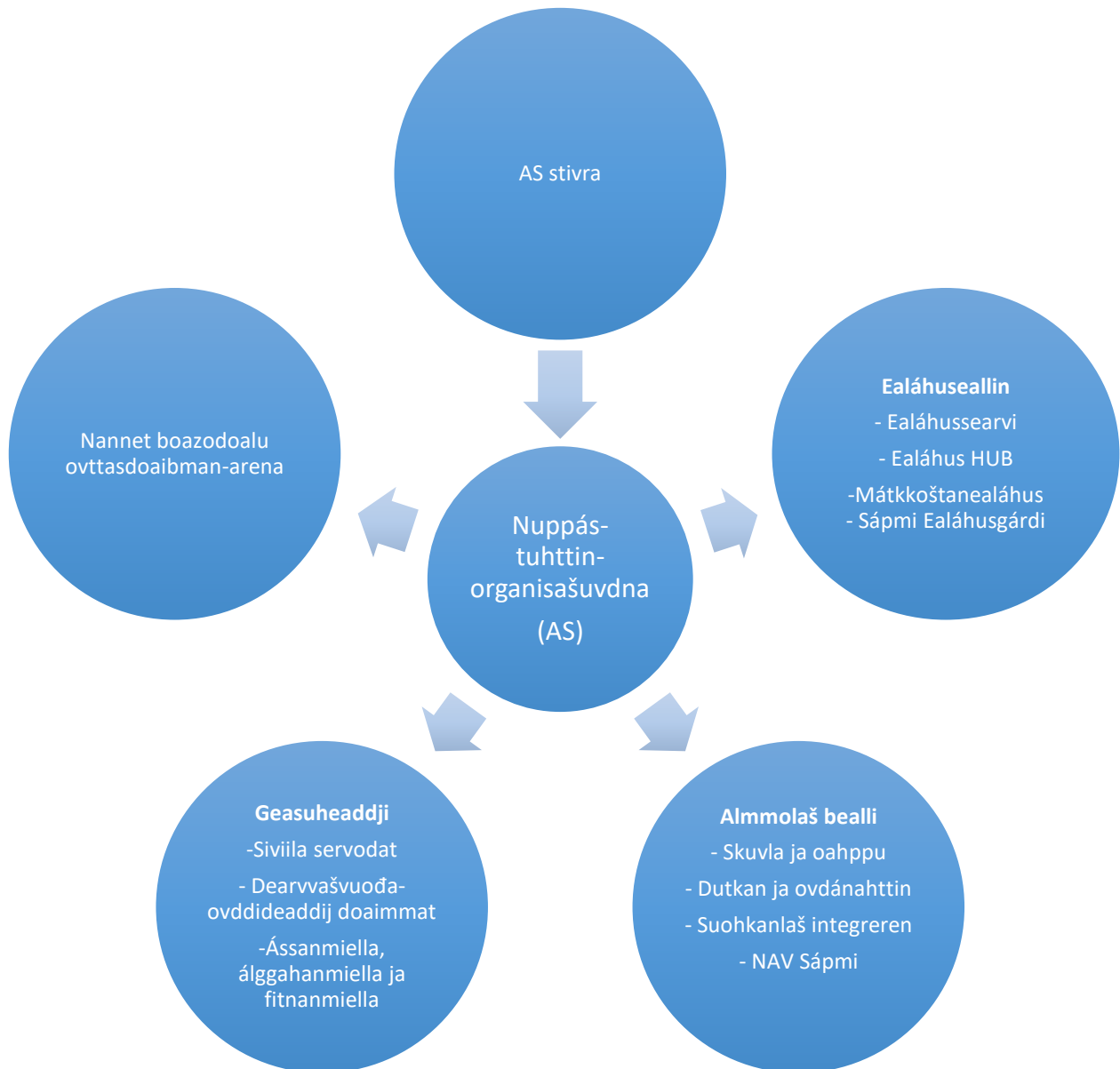
- o Lasihit duhtavašvuoda suohkana bálvalusaid ja service hárrái
- o Ásahit buoret vuogádaga siviila servodaga, suohkana ja ealáhusaid ovttasbargui ja gulahallamii
- o Ahte bisánkeahes buoridandoaimmat dán suorggis šaddet dábalaš oassin suohkana doaimmas
- o Struktureret gelbbolašvuoda buorideaddji doaimmaid sihkarastin dihte diehtovuodu suohkanlaš bálvalusaid hárrái servodahkii. Mii oaidnit ahte lea dárbu ovdánahttit INTRO-kurssa ealáhusálggaheddjiide

Ovdadutkan ja ovdaprošakta leat oasis reaiddu *Ealáhusustitlaš suohkan/Næringsvennlig kommune*, muhto váldoprošavtta doaimmaid čadaheapmi lea suohkana ovddasvástáduš. Mihttun lea ahte suohkan galgá prošavtta maŋgel bisánkeahhtá bargat dan guvlui ahte šaddat ealáhusustitlaš suohkanin, nu ahte sin lágideapmi šaddá bastevas ovdamunnin báikkálaš ealáhusálggahemiide.

4.3.2 Mihttomearit

- Kártet ja plánet ja vuolggahit ovttasdoaimbama suohkana prošavtta vuodul, ja suohkana mihttomeriid ja plánaid vuodul
- Nannet ealáhusálggahankultuvrra suohkana nanu vuosttašlinjábálvalusa bokte
- Bargat ovttasdoaimbama, fierpmádatbarggu ja dilálašvuodaid lágideami ovdii
- Gelbbolašvuodta ja profesjonaliseren iešguđet dásiin Guovdageainnus
- Ovttasdoaimman ja gelbbolašvuodaovdánahttin boazodoalus
- Identifiseret vejolašvuodaid digitaliserema ja teknologijja dáfus iešguđetge gelbbolašvuoda birrasiin
- Nannet máhtovuodu sámi dilálašvuodaid birra
- Guottuid huksejeaddji bargu – beroštupmi
- Motiveren-/movttiidahttinbargu nuoraid gaskkas
- Kártet servodatlaš hástalusaid mánáid, doaimmashehttejuvnon olbmuid ja boarrásiid gaskkas ja movt iešguđetge ulbmiljoavkkut geavahit daid sosiála bálvalusaid mat suohkanis leat fállun
- Bargat dan ovdii ahte erenoamáš servodatdilálašvuodát mat leat addán nuppástuhttinástáhtusa guorahallojuvvojit ja ahte ráhkaduvvojit viidáset strategijat daid čoavdimii

5. Nuppástuhttinbarggu organiseren

Nuppástuhttinorganisašuvdna šaddá leat Guovdageainnu suohkana nuppástuhttinproseassa **ovttasdoaimmanarena**. Strategiija- ja vuodđudanáigodagas lea Guovdageainnu suohkan aktiivvalaččat bargan gávdnat buoremus organiserema čađahanáigodahkii. Čuovvovaš fáktorat leat deattuhuvvon dan barggus: Dárbu boktit beroštumi ja searvama. Dárbbalaš ahte bealálaččat váldet ovddasvástádusa ovdáneami hárrái. Dihtomielalášvuolta rollaid ja ovddasvástádusa mearkkašumi hárrái.

Guovdageainnu suohkan lea dat geasa nuppástuhttinruđat máksojuvvojit ja gii lea nuppástuhttinprográmma bajimus ovddasvástideaddji.

- Suohkan lea sátneljodiheaddji bokte doaimmahaga generálačoahkkin
- Suohkan lea ráđdeolbmá bokte nuppástuhttinorganisašuvnna jodiheaddji
- Nuppástuhttinorganisašuvnna evttohusa vuodul mearrida suohkan nuppástuhttinplána ja jahkásaš doaibmaplánaid
- Suohkan oažžu jahkásaččat raporttat mas ovdáneapmi ja mihttomeriid olaheami bohtosat leat čilgejuvvon

Strategiija- ja vuodđudanáiggi stivrenjoavku ávžžuha välljet čuovvovaš organiserema:

Guovdageainnu suohkan suohkanstivrra bokte eaiggáduššá nuppástuhttinprográmma sierra fitnodaga hámis.

- Nuppástuhttinorganisašuvdna organiserejuvvo sierra AS:n
- Sátneljodiheaddji lea fitnodaga generálačoahkkin
- Dassáži go stivrajodiheaddji lea välljejuvvon ovdal juovlamánu 2019, doaibmá ráđdeolmmái stivrajodiheaddjin
- Nuppástuhttinstivrras galget leat vihtta stivralahtu, main golmmas galget gullat báikkálaš ealáhusaide. Ealáhussearvi galgá leat ovddastuvvon fásta stivrasajis. Fylkkagielddas, Innovasjon Norges ja Sámedikkis galgá leat observatorasadji. Goappaš sohkabeliin berre leat 40 % ovddasteapmi nuppástuhttinstivrras
- Oasussearvi generálačoahkkin virgáda fitnodahkii nuppástuhttinhoavdda áigodahkii 2019-2025. Beaivválaš jodiheaddji raporttere stivrii ja sus lea ovddasvástádus atnit ovttasdoaimma Guovdageainnu suohkana hálddahasain áššiin main dat lea ulbmillaš
- Nuppástuhttinorganisašuvdna (stivra ja beaivválaš jodiheaddji) hálddašit nuppástuhttinruđaid suohkana ovddas nu go boahtá ovdan nuppástuhttinplánas ja vuosttaš jagi doaibmaplánas, mat čuvvot miellidusin. Nuppástuhttinorganisašuvdna sáhtta maid evttohit nuppástuhttinplána rievdademiid ja ráhkada jahkásaš doaibmaplánaid evttohusa.

Stivra ávžžuhuvvo vuolggahit barggu ráhkadit njuolggadusaid stivrii ja beaivválaš jodiheaddjái, ja delegašuvdnanjuolggadusaid stivrra ja beaivválaš jodiheaddji hárrái, mat ovddiduvvojit suohkanstivrra meannudeapmái. Beaivválaš jodiheaddjis lea ovddasvástádus doaimmahit beaivválaš jodiheami ja čadahit fitnodaga doaimmaid mearriduvvon rámmaid mielde. Beaivválaš jodiheaddji raporttere stivrii.

Beaivválaš jodiheaddji fuolaha maiddái ovttasbarggu Guovdageainnu suohkana hálddahasain áššiin main dat leat ulbmillaš. Guovdageaidnu lea unna suohkanorganisašuvnnaš mas leat stuora hástalusat. Ferte adnot muittus ahte lea deatalaš ohcat buriid čovdosiid, ja veahkkin atnit gelbbolašvuoda mii nanne ovdánavjejalašvuodaid dan bokte ahte searvá oažžut birrasiid mat dovdet ovddasvástádusa das ahte olahit nuppástuhttinbarggu mihttomeriid.

6. Resurssat ja ruhtadeapmi

6.1 Váldo ruhtadeapmi

Ruhtadanplána lea ráhkaduvvon Gielda- ja ođasmahttindepartemeantta juolludusreivve vuodul Finnmárkku fylkkagildii mas bohtá ovdan ahte juolluduvvo 6 mill. kr nuppástuhttinbargui (vrd. reivve 08.01.2019 Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttas Finnmárkku fylkkagildii) ja «Avtale om omstillingsmidler for 2019 mellom Kautokeino kommune og Finnmark fylkeskommune» (Tilsagns nr/Juolludus nr RUP-2019-024-OMS) (Soahpamuš 2019 nuppástuhttinruđaid birra Guovdageainnu suohkana ja Finnmárkku fylkkagiielda gaskka):

Nuppástuhttinprogrammas leat čuovvovaš bušeahttarámmat ja ollislaš bušeahtta. Loahpalaš resurssat bohtet ovdan jahkásaš doaibmapláνας.

Ruhtadeaddji	%-oassi	Bušeahttarámma					SUMMA
		2019	2020	2021	2022	2023-2025	
Finnmárkku fylkkagiielda	90,2%	5,5.mill	5,5.mill	5,5.mill	5,5.mill	11 mill	33 mill
Guovdageainnu suohkan	9,8%	0,65 mill	0,65 mill	0,65 mill	0,65 mill	1,3 mill	3,9 mill
SUMMA	100%	6,15 mill	6,15 mill	6,15 mill	6,15 mill	12,3 mill	36,9 mill

Eavttut:

- Nuppástuhttinorganisašuvdna joatká hálddašit 36,9 MNOK nuppástuhttináigodagas. Eará ruhtadeapmi bohtá lassin.
- Nuppástuhttinruđat galget dagahit ahte eará ruhtadeapmi luovvana, earret eará váikkuhan-gaskaoamit Innovasjon Norge olis. Dat mearkaša geavatlaččat ahte juolludeamit eanas muddui berrejit mannat proševttaide ja vuoruhemiide mat eai heive Fylkkagiielda, Innovasjon Norge ja Sámedikki doarjjaortnegiidda.
- Nuppástuhttinruđat galget sáhttit nannet kapitálabođu investeremiid bokte mat njuolga váikkuhit fitnodagaid ovdáneapmái.
- Nuppástuhttinorganisašuvdna galgá atnit aktiiva ovttasbarggu fylkkagiieldain, Innovasjon Norgiin ja Sámedikkiin. Dát ovttasbargu strukturerejuvvo earret eará aktiiva oassálastima bokte stivračoahkkimiin observatorastáhtusiin.
- Prošeaktajodihanproseassa (PLP) galgá adnot buot proševttain.
- Nuppástuhttinruđat galget adnot bajitdási plánaid ja strategiijaid mielde maid suohkanstivra lea mearridan nuppástuhttinbargui ja maid fylkkagiielda lea dohkkehan.

- Nuppástuhttinorganisašuvdna galgá ráhkadit alcces njuolggadusaid doarjjaruđaid geavaheapmái našuvnnaš ja regionálapolitihkalaš láidehusaid, mihttomeriid ja strategiijaid mielde. Doarjjaruđat galget hálddašuvvot guovlu- ja regionálapolitihkalaš doarjjaortnegiid láhkaásahusaid ja gustovaš lágaid/njuolggadusaid mielde.
- Doarjjaortnet galgá gulahuvvot www.regionalforvalting.no bokte guovlu- ja regionálapolitihkalaš doarjjaortnegiid láhkaásahus mielde (kap. 550, poasttat 62 ja 64, kap. 553, poasttat 60,63 ja 65)
- Doarjagat fitnodagaide galget addojuvvot EEO-njuolggadusaid mielde smávvdoadarjagiid birra (de minimis) ja guoskevaš spiehkastanvejolašvuodaid vuodul.
- Almmolaš njuolggadusat galget čuvvojuvot: EEO njuolggadusaid stáhtadoarjaga birra (regjeringen.no), Lága almmolaš oastimiid birra (Lov om offentlige anskaffelser) (Lovdata), Almmolašvuodalága (Offentlighetsloven) (Lovdata) ja Hálddašanlága (Forvaltningsloven) (Lovdata).

6.2 Resurssat iešgudetge vuoruhansurggiide

6.3

Vuoruhansuorggit	2019	2020	2021	2022	2023	2024-2025	SUMMA
Ealáhusat							
1. Digitála Innovašuvdna, Smávvaindustriija ja Entreprenvavuoha	kr 1 200 000	kr 1 200 000	kr 1 200 000	kr 1 200 000	kr 1 200 000	kr 1 200 000	kr 7 200 000
2. Vášáhusealáhus	kr 1 000 000	kr 1 000 000	kr 1 000 000	kr 1 300 000	kr 1 200 000	kr 750 000	kr 6 250 000
3. Kultuvra ja kreatiiva ealáhus	kr 750 000	kr 750 000	kr 750 000	kr 750 000	kr 750 000	kr 400 000	kr 4 150 000
<i>Oassesumma ealáhusat</i>	<i>kr 3 300 000</i>	<i>kr 3 300 000</i>	<i>kr 3 500 000</i>	<i>kr 3 500 000</i>	<i>kr 3 500 000</i>	<i>kr 3 300 000</i>	kr 7 600 000

Geasuheaddjivohta							
4. Geasuheaddjivohta	kr 400 000	kr 400 000	kr 400 000	kr 400 000	kr 400 000	kr 400 000	kr 2 400 000
<i>Oassesumma Geasuheaddjivohta</i>	<i>kr 500 000</i>	<i>kr 500 000</i>	<i>kr 500 000</i>	<i>kr 500 000</i>	<i>kr 500 000</i>	<i>kr 400 000</i>	kr 2 400 000

Servodat							
Nannet ovttasdoaimama ja gelbbolašvuoda ovddideami boazodoalus	kr 750 000	kr 750 000	kr 750 000	kr 200 000	kr 200 000		kr 2 650 000
Máhtovuoddu Dutkan ja ovddideapmi (DjO/FoU)	kr 200 000	kr 200 000	kr 200 000	kr 200 000	kr 250 000	kr 250 000	kr 1 300 000
<i>Oassesumma servodat</i>	<i>kr 950 000</i>	<i>kr 950 000</i>	<i>kr 950 000</i>	<i>kr 400 000</i>	<i>kr 550 000</i>	<i>kr 250 000</i>	kr 3 950 000

SUMMA VUORUHANSUORGGIT	kr 5 250 000	kr 5 200 000	kr 5 200 000	kr 5 450 000	kr 4 500 000	kr 4 000 000	kr 29 600 000
-------------------------------	---------------------	---------------------	---------------------	---------------------	---------------------	---------------------	----------------------

Prošeaktabargu*	kr 1 150 000	kr 1 150 000	kr 1 150 000	kr 1 150 000	kr 1 150 000	kr 1 150 000	kr 6 900 000
Ovttasdoaimman, Fierpmádatbargu ja heiveheapmi	kr 500 000	kr 500 000	kr 500 000	kr 700 000	kr 500 000	kr 400 000	kr 3 100 000
Hálddašeapmi /láigu, telefodna, stivrabálká	kr 200 000	kr 200 000	kr 200 000	kr 200 000	kr 200 000	kr 200 000	kr 1 200 000
<i>Summa prošeaktabargu ja hálddahus</i>	<i>kr 1 850 000</i>	<i>kr 1 850 000</i>	<i>kr 1 850 000</i>	<i>kr 2 050 000</i>	<i>kr 1 850 000</i>	<i>kr 1 750 000</i>	<i>kr 11 200 000</i>

2019 2020 2021 2022 2023 2024-2025

SUMMA	kr 6 150 000	kr 6 150 000	kr 6 150 000	kr 6 150 000	kr 5 850 000	kr 4 750 000	kr 35 150 000
--------------	---------------------	---------------------	---------------------	---------------------	---------------------	---------------------	----------------------

- Várrejuvvon ruhta prošeaktabargui ja hálddahussii rehkenasto gokčat sullii 1,5 jahkevirggi
- Várrejuvvon ruhta guđege vuoruhansuorgái rehkenasto ohcanvuodot doarjagiidda, vuosstažettiin ovdadatkamiidda ja ovdaprošeavttaide.
- Prošeaktaeaiggádiid iežasoassi ja vejolaš eará ruhtadeapmi bohtá lassin. Lea mearriduvvon mihttomearrin ahte nuppástuhttinruđat galget dahkat ahte luvvejuvvo eará ruhtadeapmi.

-
- Juolludeamit konkrehta prošeavttaide berrejit doaibmat ovttas daid doarjjaortnegiiguin mat juo leat Finnmárkku fylkkagiella, Innovasjon Norge ja Sámedikki olis. Dat mearkkaša ahte juolludeamit berrejit eanas muddui mannat prošeavttaide ja vuoruhemiide mat eai heive doarjjavuogádaga dábalaš doarjjaortnegiidda.